

13. 9. 2011

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Pár poznámek k péči řádného hospodáře členů statutárního orgánu na prahu rekodifikace

Není žádným tajemstvím, že dlouho připravovaná rekodifikace českého civilního práva se pomalu začíná chýlit ke svému konci. Původní boje na terénu zablokování celého rekodifikačního procesu se s postupujícím časem přesouvají k debatám nad textacemi jednotlivých ustanovení návrhu nového občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích, která jsou dodnes „dobrušována“. Pomalu tak nastává okamžik, kdy bude muset každý, kdo má co dočinění se soukromým právem, začít věnovat novému občanskému zákoníku respektive zákonu o obchodních korporacích věnovat svou pozornost. Do ohniska zájmu se dostanou též nově formulované instituty známé již z minulosti, u kterých budou nutně vznikat otázky, jak se provedené změny promítnou do jejich aplikace a výkladu. Jedním z těchto institutů je péče řádného hospodáře členů orgánu obchodní korporace, která má v podmínkách návrhu zákona o obchodních korporacích celou řadu zajímavých aspektů. Následující řádky se přitom zabývají jen některými z nich.

I. Péče řádného hospodáře podle stávajícího obchodního zákoníku

Stávající úprava péče řádného hospodáře pro členy statutárního orgánu plyne z ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ[1], přičemž její obsah je naplňován především v judikatuře Nejvyššího soudu. Odráží v této souvislosti jistou „kulturu“ českého prostředí skutečnost, že obsah péče řádného hospodáře je vykládán především trestními soudci resp. trestními senáty Nejvyššího soudu. Trestní senát Nejvyššího soudu 5 Tdo například vymezil péči řádného hospodáře následujícím způsobem: „*Pojem péče řádného hospodáře lze přitom chápat tak, že řádný hospodář činí právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná*“ (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007).[2]

V usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005 se pak dočteme, že členové statutárního orgánu poruší povinnost péče řádného hospodáře, pokud pro společnost nedosáhli takového zisku, jaký byl reálný a jaký byl dosáhli vybraní členové orgánů a zaměstnanci společnosti právě na její úkor, zvláště když věděli o zájmu dalších subjektů o koupi akcií i o nabízené

ceně, za kterou bylo možné prodat akcie v dané době a za niž také byly akcie nakonec prodány. Povinnost péče řádného hospodáře nicméně nepředpokládá, aby byl člen orgánu „*vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí v obchodní společnosti, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující zjistit hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na majetku likvidované obchodní společnosti... Navíc péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost člena orgánu rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a zajistit takovou pomoc*“ (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2007, sp. zn. 5 Tdo 433/2007).

II. Péče řádného hospodáře podle návrhu zákona o obchodních korporacích

Pojem péče řádného hospodáře je zachován i v rámci rekodifikovaného civilního práva. Péči řádného hospodáře vymezuje návrh občanského zákoníku (dále jen „**NOZ**“)[3] v ustanovení § 161 odst. 1 jako povinnost vykonávat funkci „*s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.*“ To vyplývá z věty druhé ustanovení § 161 odst. 1 NOZ („*Má se za to, že jedná nedbale, **kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.***“). Pro účely péče řádného hospodáře orgánů obchodních korporací je nicméně zajímavější ustanovení § 55 odst. 1 aktuálního znění návrhu zákona o obchodních korporacích (dále jen „**ZOK**“), které stanoví, že: „*Péči řádného hospodáře neporuší ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace.*“[4]

Uvedená ustanovení návrhu občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích vyvolávají určité otázky. Jedna z nich zní, zda v případě kdy člen orgánu obchodní korporace nejedná způsobem stanoveným v § 55 odst. 1 ZOK (například tedy nejedná v dobré víře, případně nejedná informovaně), může i přesto jednat v souladu s péčí řádného hospodáře tak, jak je vymezena v ustanovení v § 161 odst. 1 NOZ. Z hlediska vzájemného vztahu ustanovení § 55 odst. 1 ZOK a § 161 odst. 1 NOZ by se totiž mohlo zdát, že i v případě, kdy člen orgánu obchodní společnosti nejedná zcela v souladu s podmínkami uvedenými v ustanovení § 55 odst. 1 ZOK, stále ještě může jednat s péčí řádného hospodáře, pokud splní podmínky stanovení v § 161 odst. 1 NOZ.[5]

Na druhou stranu je otázkou, zda určitá osoba může jednat neinformovaně (§ 55 odst. 1 ZOK) a současně pečlivě (§ 161 odst. 1 NOZ). Stejně tak je možné se ptát, zda osoba, která nejedná v dobré víře případně v obhajitelném zájmu obchodní korporace (§ 55 odst. 1 ZOK) současně může jednat s nezbytnou loajalitou (§ 161 odst. 1 NOZ). Na uvedené otázky bude muset odpovědět až rozhodovací praxe českých soudů. Nicméně považuji za vhodné, aby byla obě ustanovení uvedena do terminologického souladu. Například by bylo možné stanovit, že osoba, která při podnikatelském rozhodování nejedná v dobré víře respektive nejedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace, nejedná pečlivě. V takovém případě by bylo zřejmé, že pokud člen orgánu nejedná způsobem vymezeným v ustanovení § 55 odst. 1 ZOK, nejedná s péčí řádného hospodáře stanovenou v ustanovení § 161 odst. 1 NOZ.

III. Pár poznámek k pravidlu podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích

Zaměříme-li se nyní na ustanovení § 55 odst. 1 ZOK, pak toto ustanovení „zavádí“ do českého právního prostředí pravidlo podnikatelského úsudku (tzv. „*business judgement rule*“).[6] Uvozovky u slova zavádí jsou v tomto ohledu možná na místě. Jednak totiž Nejvyšší soud pravidlo podnikatelského úsudku již ve své rozhodovací praxi do jisté míry použil a jednak z toho důvodu, že převzetí koncepce business judgment rule se jen na první pohled podobá intelektuálnímu zdroji navrhované podoby pravidla podnikatelského úsudku v § 55 odst. 1 ZOK, který plyne z právního řádu Delaware.

A. Je pravidlo podnikatelského úsudku novinkou?

Není pochyb o tom, že pravidlo podnikatelského úsudku je v českém zákonném textu formulováno prvně. Nicméně jeho odraz lze již dnes nalézat v judikatuře Nejvyššího soudu. Za příklad může posloužit rozsudek ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4276/2009. V dané věci šlo o to, že jednatel (žalovaný) měl porušit svou povinnost jednat s náležitou péčí, neboť řádně nevymáhal pohledávku společnosti za dlužníkem a tím měl způsobit společnosti škodu. Odvolací soud a po něm soud dovolací nicméně (a podle mého názoru naprosto správně) na podobný „automatismus“ nepřistoupil.[7] V případě, že se statutární orgán (jeho člen) rozhodne nevymáhat specifikovanou pohledávku společnosti za třetí osobou, je podle Nejvyššího soudu z hlediska posouzení jeho jednání optikou péče řádného hospodáře významné posouzení (i) případné úspěšnosti takového postupu (ta se odvíjí např. od možnosti společnosti prokázat vznik, výši i trvání uplatněné pohledávky) a (ii) reálnosti jejího (alespoň částečného) vymození s tím, že pokud by statutární orgán (jeho člen) při své úvaze, zda se zaplacení dotčené pohledávky náležitým způsobem domáhat, těmito hledisky nezabýval, mohlo by podání žaloby a vynaložení dalších nákladů na vedení soudního řízení samo o sobě představovat jednání v rozporu s péčí řádného hospodáře.

Uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu v podstatě vyšlo z pravidla podnikatelského úsudku. Nejvyšší soud uznal, že je právem jednatele rozhodnout se, že nebude pohledávku společnosti vymáhat, například z toho důvodu, že je promlčená nebo není pravděpodobné její vymození. Nejvyšší soud pouze konstatoval, že takové rozhodnutí musí být učiněno „s ohledem na všechny okolnosti“, z čehož lze dovodit, že člen statutárního orgánu by si měl zajistit dostatečné množství informací (jednat informovaně - srov. § 55 odst. 1 ZOK). V opačném případě nebude logicky jednat „s ohledem na všechny okolnosti“ případu. Stejně tak platí, že nebude jednat v nejlepším zájmu společnosti ten jednatel, který bude vymáhat zjevně promlčenou pohledávku společnosti, neboť ji vystaví v podstatě zbytečnému soudnímu sporu. Na základě uvedeného je tak vidět, že již dnes existují jisté průniky mezi pravidlem podnikatelského úsudku a péčí řádného hospodáře podle § 194 odst. 5 ObchZ, jakkoliv toto pravidlo podnikatelského úsudku není v současném obchodním zákoníku dosud vyjádřeno.

B. Odpovídá navrhované pravidlo podnikatelského úsudku intelektuální předloze?

Konečně bych se chtěl částečně vyjádřit k tomu, že pravidlo podnikatelského úsudku tak, jak je formulováno v ustanovení § 55 odst. 1 ZOK, zcela neodpovídá své intelektuální předloze, kterou je judikatura Chancery Court ve státě Delaware[8] (resp. judikatura Delaware Supreme Court). Předlohou pravidla podnikatelského úsudku podle § 55 odst. 1 ZOK je především rozhodnutí ve věci Aronson v. Lewis (473 A.2d at 812), ve kterém bylo již v polovině 80. let minulého století formulováno pravidlo podnikatelského úsudku jako: „*a presumption that in making a business decision the directors of a corporation acted on an informed basis, in good faith and in the honest belief that the action taken was in the best interests of the company.*“ Hned na první pohled je zřejmý rozdíl mezi pravidlem podnikatelského úsudku ve věci Aronson a ustanovením § 55 odst. 1 ZOK. Zatímco podle práva státu Delaware představuje pravidlo podnikatelského úsudku vyvratitelnou domněnku, kterou musí vyvracet žalobce, který tvrdí, že dotčený člen orgánu nejednal řádně ve smyslu pravidla podnikatelského úsudku, setrvává návrh zákona o obchodních korporacích na tom, že důkazní břemeno o tom, že člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, nese tento člen. V tomto ohledu navrhované ustanovení § 55 odst. 1 ZOK podle mého názoru rezignuje na samotnou podstatu a charakter pravidla podnikatelského úsudku, kterou je (alespoň jak je tento pojem chápán podle práva státu Delaware) zdrženlivost soudů pokud jde o přezkum podnikatelského úsudku členů orgánů obchodních korporací. Co je zdrženlivého na obrácení důkazního břemene? Skutečně má být člen orgánu obchodní korporace povinován důkazním břemenem stran své dobré víry?

To však není jediný rozdíl, který zaujme. Možná záměrně, možná ne, nicméně návrh zákona o obchodních korporacích vychází z toho, že pokud bude prokázáno, že člen orgánu obchodní

korporace nejednal v souladu s požadavky uvedenými v ustanovení § 55 odst. 1 ZOK, (patrně) bude jednat v rozporu s péčí řádného hospodáře ve smyslu § 161 odst. 1 NOZ a bude odpovídat za škodu tím vzniklou. Není však bez zajímavosti, že přezkum ve státě Delaware, ze kterého bylo pravidlo podnikatelského úsudku „importováno“, zjištěním vyvrácení domněnky podnikatelského úsudku nekončí. Dospěje-li totiž Chancery Court v Delaware k závěru (odhlížím v tuto chvíli od otázky, kdo má v dané věci důkazní břemeno), že člen orgánu nejednal v souladu s požadavky pravidla podnikatelského úsudku (v zásadě srovnatelné s § 55 odst.1 ZOK), dochází k přenosu důkazního břemene na člena orgánu, který musí prokázat, že jednal vůči společnosti férově (například ve vztahu k protiplnění, které člen orgánu pro společnost získal za převáděný majetek, přestože nejednal informovaně). Pokud tyto skutečnosti prokáže, neměl by být za své jednání odpovědný. Tento druhý krok zkoumání odpovědnosti členů orgánů osnova zákona o obchodních korporacích nicméně neobsahuje a je tak ve vztahu k členům orgánů obchodních korporací ve srovnání s předlohou přísnější.

Závěr

Tento příspěvek se krátce zabýval pravidlem podnikatelského úsudku tak, jak je jeho znění navrhováno v připravovaném zákonu o obchodních korporacích, a to zejména s ohledem na intelektuální zdroj, ze kterého koncepce podnikatelského úsudku vychází. Lze konstatovat, že česká adaptace pravidla podnikatelského úsudku se od svého vzoru (Aronson test) významně odlišuje. Je například hned dvojnásobně přísnější ve vztahu ke členům orgánů než je tomu ve státě Delaware, odkud bylo pravidlo podnikatelského úsudku do ČR importováno. I nadále totiž přetrvává obrácené důkazní břemeno (což zcela odporuje koncepci pravidla podnikatelského úsudku jako nástroje soudní zdrženlivosti) a jednak stávající znění zákona o obchodních korporacích neposkytuje členům orgánů záchrannou síť pro případy nedodržení pravidla podnikatelského úsudku podle § 55 odst. 1 ZOK.

JUDr. Jan Lasák, LL.M.,
advokátní koncipient

[KOCIÁN ŠOLC BALAŠTÍK,](#)
advokátní kancelář

Jungmannova 24
110 00 Praha

Tel.: +420 224 103 316
Fax: +420 224 103 234
e-mail: ksbpraha@ksb.cz

[1] Ustanovení § 194 odst. 5 ObchZ stanoví: „členové představenstva jsou povinni vykonávat svou

působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.“

[2] Srov. např. viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006, publikované pod č. T 964. v sešitu 33 Souboru rozhodnutí Nejvyššího soudu vydávaném v Nakladatelství C. H. Beck, Praha 2007

[3] Vycházím přitom ze znění návrhu občanského zákoníku, které je dostupné na stránkách www.justice.cz (poslední kontrola 31.8.2011).

[4] Ustanovení § 55 odst. 2 ZOK zakládá možnost liberace, pokud člen orgánu plní pokyn nejvyššího orgánu obchodní korporace a před splněním pokynu ho na jeho nevhodnost upozorní.

[5] Uvedenému vykladu by ostatně nasvědčovala též důvodová zpráva, která stanoví, že „povinnost statutárních a jiných orgánů oprávněných jednat za společnost nebo družstvo s péčí řádného hospodáře je zachována (specifikována je pak občanským zákoníkem).“

[6] K tomu ostatně důvodová zpráva k tomuto ustanovení stanoví, že „v návaznosti na zahraniční zkušenost se zavádí pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule), které dává možnost jednajícímu orgánu, aby prokazoval, že v rámci rozhodování jednal lege artis a tedy nenesl odpovědnost za případnou újmu (i kdyby ji v ekonomické smyslu způsobil).

[7] Nejvyšší soud doslova uvedl, že: „neuplatnění pohledávek způsobem předvídaným v ustanovení § 402 a násl. obch. zák. nemuselo být samo o sobě porušením povinnosti jednat s náležitou péčí. Pro úvahu, zda byl jednatel povinen pohledávky vymáhat, je významné (mimo jiné) i posouzení případné úspěšnosti takového postupu (jenž odvisí např. od možnosti společnosti prokázat vznik, výši i trvání uplatněné pohledávky) a reálnosti jejího (alespoň částečného) vymožení. V případě dlužníka, který zjevně není schopen své závazky splnit ani částečně, popř. v situaci, kdy společnost (aniž by takový stav způsobil sám jednatel) není s to prokázat svá tvrzení ohledně vzniku, výše a trvání pohledávky, aniž by takový stav způsobil sám jednatel, by naopak v rozporu s náležitou péčí (péčí řádného hospodáře) mohlo být – podle okolností případu – podání žaloby a vynaložení dalších nákladů na vedení soudního řízení. Jinými slovy to, zda jednatel bude pohledávky společnosti vymáhat, je věcí jeho úvahy v rámci obchodního vedení, jež musí být učiněna s ohledem na všechny okolnosti.“

[8] Jedná se o soud prvního stupně, který se zabývá takřka výhradně právem obchodních společností, cenných papírů a kapitálového trhu.

© EPRAVO.CZ – Sbíрка zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 37.: Povinná forma jednání ve smlouvách](#)
- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [AML a diskriminace v realitní praxi: chyby, které mohou vyjít draho](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení – nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Nová pravidla ICC pro rozhodčí řízení: Přehled klíčových změn účinných od 1. června 2026](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)